

5. Мазуренко В.П. Системні детермінанти та етапи розгортання світових фінансових криз. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2012. № 38/39. С. 50–57.
6. Платіжний баланс і зовнішній борг України за 2008 рік. URL: <https://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=66368>.
7. Товарна структура зовнішньої торгівлі за 2008 рік. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Береславська О.С. Чинники курсової нестабільності в Україні. Вісник НБУ. 2009. № 2. С. 10.
9. Основні показники діяльності банків України на 1 січня 2009 року. Вісник НБУ. 2009. № 2. С. 19. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=56440>.
10. Сегура Е. Вплив світової кризи ліквідності на Україну: робота над помилками. URL: https://www.epravda.com.ua/publications/2009/10/29/213719/view_print.
11. Дзюблюк О.Г. Грошово-кредитна політика в період кризових явищ на світових фінансових ринках. Вісник НБУ. 2009. № 5. С. 25.
12. World Development Indicators. URL: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=world-development-indicators#>.

УДК 339.972:339.5.025.72

Пробойв О.А., к. е. н., доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки, маркетингу і менеджменту
*Івано-Франківський навчально-науковий інститут менеджменту
Тернопільського національного економічного університету*

ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

Пробойв О.А. Євроінтеграційний вектор зовнішньоторговельної політики України. Стаття присвячена питанню зовнішньоторговельної політики України в рамках підписаної Угоди про асоціацію з ЄС. Основний акцент у статті робиться на аналізі торговельного режиму України з Росією на фоні загострення політичної ситуації та бойових дій на Сході, а також на динаміці та обсягах торгівлі з країнами ЄС в рамках утвореної зони вільної торгівлі. Проаналізовано тарифи та квоти на різні види української продукції, визначено проблеми, з якими зіштовхуються українські виробники під час виходу на ринки країн ЄС.

Ключові слова: зовнішньоторговельна політика, дискримінаційний торговельний режим, зона вільної торгівлі, преференції, ембарго, тарифна лібералізація, квоти.

Пробоев О.А. Евроинтеграционный вектор внешнеторговой политики Украины. Статья посвящена вопросу внешнеторговой политики Украины в рамках подписанного Соглашения об ассоциации с ЕС. Основной акцент в статье делается на анализе торгового режима Украины с Россией на фоне обострения политической ситуации и боевых действий на Востоке, а также на динамике и объемах торговли со странами ЕС в рамках созданной зоны свободной торговли. Проанализированы тарифы и квоты на разные виды украинской продукции, определены проблемы, с которыми сталкиваются украинские производители при выходе на рынки стран ЕС.

Ключевые слова: внешнеторговая политика, дискриминационный торговый режим, зона свободной торговли, преференции, эмбарго, тарифная либерализация, квоты.

Proboyiv O.A. Euro-integration vector of Ukraine's foreign trading policy. The article deals with the issue of Ukraine's foreign trading policy within the signed association with the EU. The article's main emphasis is on the analysis of the trading regime between Ukraine and Russia against the background of aggravation of the political situation and combat actions on the east as well as volumes and dynamics of trade with the EU countries within the created free trade area. The articles analyses tariffs and quotas on various Ukrainian goods and defines the problems the Ukrainian manufacturers face when entering the markets of the EU countries.

Key words: foreign trading policy, discriminating trading regime, free trade area, preferences, embargo, tariffs liberalization, quotas.

Постановка проблеми. На фоні глибокої політичної та економічної кризи в Україні важливою передумовою подолання системних кризових явищ є

її поступова інтеграція в європейський економічний простір, що забезпечить динамічне зростання національного господарства шляхом реформування усіх

галузей відповідно до встановлених європейських вимог. Зовнішньоторговельна політика України на тлі введеного жорсткого дискримінаційного торговельного режиму з Російською Федерацією поступово переорієнтовується з російського на західно-європейський вектор в рамках підписаної угоди про Асоціацію з ЄС, що визначає актуальність вибраної теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням напрямів зовнішньоекономічної та зовнішньоторговельної політики України, а також вивченням проблем і перспектив співпраці України з ЄС займалися В.М. Геєць, Т.О. Осташко, Л.В. Шинкарук [1], Л.І. Кузнецова [2], В.А. Романенко, Л.В. Лебедева [3], Н.Я. Микольська [4], О.В. Трофімцева [5] та інші зарубіжні й вітчизняні дослідники та експерти.

За умов складної політичної ситуації та глибокої економічної кризи в Україні відбувається реформування вітчизняної економіки в рамках вибраного вектору євроінтеграції, тому подальшого наукового осмислення потребують питання трансформації зовнішньоторговельної та зовнішньоекономічної політики нашої держави за умов дії поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з ЄС.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз зовнішньоторговельних пріоритетів України на фоні введення жорсткого дискримінаційного торговельного режиму з Росією та використання преференцій у торгівлі з країнами ЄС; визначення перспектив співпраці України та Євросоюзу в рамках поглибленої зони вільної торгівлі для подолання системних кризових явищ.

Виклад основних результатів. Євроінтеграційні прагнення України сягають своїм корінням 1991 року, оскільки зі здобуттям Україною незалежності об'єднана Європа стала привабливою для неї як за рівнем своєї економічної потужності та технологічних можливостей, так і за рівнем розвитку демократії та відстоюванням прав і свобод, розвитком соціальної системи, що націлена на підвищення стандартів життя населення усіх

країн-учасниць. Саме тоді вперше пролунав заклик Євросоюзу до України підтримувати з державами-членами відкритий діалог і сприяти економічній співпраці. Однак впродовж понад 20 років незалежності питання вступу України до ЄС як повноправного члена так і не розглядалось. Нині перспективи членства України в Європейському Союзі залишаються лише майбутніми намірами сторін. Тому нині актуальною для вітчизняної економіки є співпраця в рамках поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), яка сприятиме інтеграції вітчизняної економіки в європейський економічний простір.

Європейський Союз сьогодні виступає для України одним з найважливіших економічних партнерів. Так, за даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі, за підсумками 9 місяців 2017 року в експорті українських товарів до країн ЄС зберігається позитивна динаміка. Адже частка ЄС у загальному обсязі експорту українських товарів склала 40% порівняно з 38,8% за аналогічний період 2016 року. Питома вага країн СНД у сукупному експорті України протягом трьох кварталів 2017 року склала 16,2% на противагу 16,4% за цей же період 2016 року. Через застосування дискримінаційного торговельного режиму у зовнішній торгівлі з Росією спостерігається скорочення експорту вітчизняної продукції з України до країн СНД і держав Азіатсько-Тихоокеанського регіону (рис. 1) [6, с. 1].

Так, у 2016 році загальний експорт товарів і послуг становив 49,3% від ВВП, або 46 млрд. дол. (за даними НБУ), з них 72,9% припадали на експорт товарів, інші 27,1% склав експорт послуг. Водночас структура українського експорту є здебільшого сировинною, адже, згідно з даними Держстату України, 70% експорту припадають на продукцію агропромислового комплексу, металургійну та хімічну галузь, деревину, сировину для легкої промисловості та мінеральні продукти [7].

Агресія Російської Федерації проти України, окупація Кримського півострова, військові дії на Сході

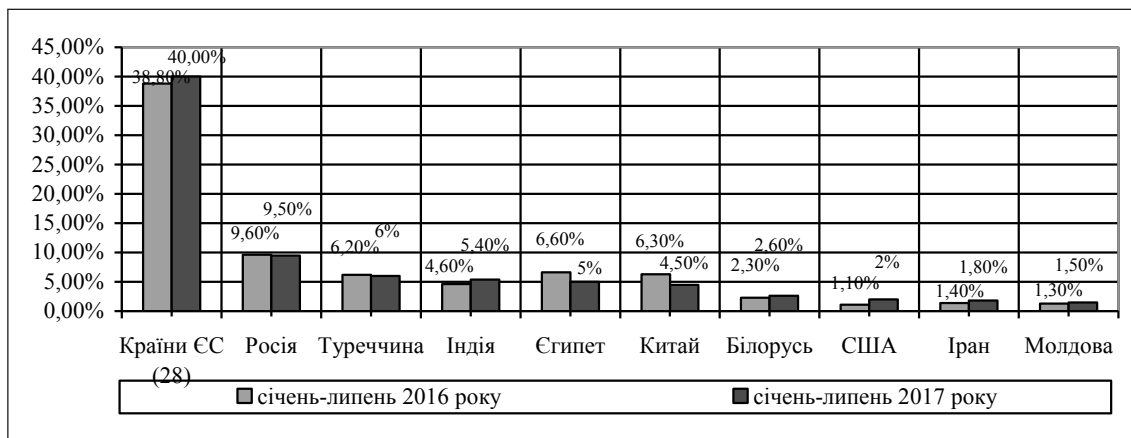

Рис. 1. Десять найбільших торговельних партнерів України у 2016–2017 роках
Джерело: побудовано на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [6, с. 1]

призвели до суттєвого погіршення політичних та економічних взаємовідносин між двома країнами. Зазначене негативно позначилось на динаміці та структурі експорту України в Росію, призвело до призупинення дії Договору про зону вільної торгівлі з Україною з 1 січня 2016 року, в результаті чого застосовано ставки ввізного мита замість попередньо чинних нульових ставок на фоні повної заборони імпорту деяких сільськогосподарських товарів українського походження (м'ясо і вироби з нього, риба, молочна продукція, овочі, фрукти, горіхи та інші продукти харчування). Такі дискримінаційні заходи спричинили суттєве скорочення експортного постачання вітчизняних товарів до країн СНД через обмеження транзитного руху вантажів з України через територію Росії до країн Центральної Азії та Закавказзя [6, с. 1] (табл. 1).

Торговельний режим, що встановила Росія через поглиблення економічного співробітництва України з Євросоюзом, характеризується певними особливостями. Зокрема, експорт товарів до Росії протягом другої половини 2014 – першої половини 2015 років впав на 36% (6,8 млрд. дол. порівняно з аналогічним періодом 2012–2013 років – 17,6 млрд.) [7]. Протягом 2013–2017 років Росія вдалася до використання низки нетарифних заходів, що стосуються молочних продуктів, залізничних вагонів, кондитерських виробів, алкоголю, в результаті яких негативний сумарний ефект склав 3,5 млрд. дол. [9, с. 1]. Загалом сума збитків від введення продовольчих санкцій, повного скасування зони вільної торгівлі та запровадження продовольчого ембарго склала 1,4 млрд. дол. (табл. 2).

Враховуючи зазначене, можемо зробити висновок, що введення російського ембарго вже призвело до втрат 15,7% експорту України до РФ, або 2,3%

загального експорту товарів України (1,1% номінального ВВП в дол.).

Застосування дискримінаційного торговельного режиму з Росією має такі наслідки: розпочато неоднорідну переорієнтацію експорту української продукції, а саме в металургійній галузі відбулась переорієнтація більшості ключових експортних позицій на інші ринки, значно складнішою є ситуація у сфері машинобудування та харчовій промисловості, де можливою є тільки часткова переорієнтація; негативні тенденції в експорті відзначаються також серед виробників хімічних продуктів та залізничних вагонів, оскільки ці галузі переважно зосереджувались на ринках країн СНД, а для виходу на нові ринки європейських країн їм необхідно змінити підходи до самого процесу виробництва з урахуванням європейських вимог; вагомими причинами суттєвого зниження обсягів експорту України є труднощі щодо пошуку нових партнерів, яких не так легко знайти за умов значної макроекономічної нестабільності.

У відповідь на дискримінаційні заходи Російської Федерації на початку жовтня 2014 року Міністерство економічного розвитку та торгівлі України запропонувало список, що нараховував близько 850 товарних позицій, на які у відповідь можна запровадити ввізні мита. 30 грудня 2015 року Постановою Кабінету Міністрів України № 1146 [10] вся продукція з Росії підпала під застосування ставок ввізного мита, крім того, ця Постанова скасувала преференційний режим у торгівлі з Росією. В грудні 2016 року термін дії ставок продовжено ще на рік. Залишається тільки гадати, чому ж українська влада так довго зволікала з прийняттям цього рішення, незважаючи на агресивні дії РФ по відношенню до України.

Ринок Європейського Союзу – найпотужніший ринок у світі, оскільки він об'єднує 28 країн-членів ЄС

Таблиця 1

Захисні заходи Росії як реакція на підписання Україною Угоди про асоціацію

Дата	Подія
16 грудня 2015 року	Підписання В.В. Путіним Указу про припинення з 1 січня 2016 року дії Угоди про зону вільної торгівлі з Україною.
21 грудня 2015 року	Підписання російським прем'єр-міністром Постанови про поширення на Україну економічних заходів як реакції на «антиросійські санкції», яка почала діяти з 1 січня 2016 року. Ця Постанова дала змогу застосовувати ввізні мита без обмежень.
1 січня 2016 року	Введення продуктового ембарго.

Джерело: побудовано на основі джерел [6, с. 1; 8, с. 1]

Таблиця 2

Варіанти впливу захисних заходів Росії на український експорт

Захисний захід	Скорочення експорту України до РФ			
	% експорту до РФ	% загального експорту	% ВВП	млрд. дол.
Часткове ембарго	3,10	0,50	0,20	0,2
Повне ембарго	6,20	0,90	4	0,4
Повна відміна ЗВТ	14,10	2,10	1,00	0,9
Повна відміна ЗВТ+ЧЕ	15,60	2,30	1,10	1
Повна відміна ЗВТ+ПЕ	18,70	2,70	1,30	1,2

Джерело: побудовано на основі джерела [9, с. 1]

із загальним населенням близько 508 млн. осіб (наприклад, населення США становить 321,368 млн. осіб [11, с. 1], Митного союзу (РФ, Казахстан та Білорусь) – близько 180 млн. осіб) [12, с. 1]. Саме тому основною метою України є побудова всеосяжної зони вільної торгівлі (ПВЗВТ), для чого нашій державі необхідно позбутися наявних торговельних бар'єрів та поглибити економічну інтеграцію.

Впродовж 2016 року загальний обсяг торгівлі товарами та послугами між Україною та ЄС становив 35 923,2 млн. дол., з яких 30 635,2 млн. дол. припадали на торгівлю саме товарами, а 5 287,5 млн. дол. – на торгівлю послугами. Позитивну динаміку зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС можна спостерігати на основі росту показників: експорт товарів та послуг до ЄС у 2016 році склав 16 448,5 млн. дол., імпорт – 19 474,6 млн. дол., що порівняно з 2015 роком становило приріст у 108,1%. Однак у двосторонній торгівлі між Україною та ЄС зберігалось негативне сальдо в сумі 3 026,1 млн. дол. (табл. 3).

При цьому основними торговельними партнерами нашої держави в рамках ЄС були Бельгія (827,7 млн. дол.), Словаччина (1 041,6 млн. дол.), Австрія (1 072 млн. дол.), Румунія (1 162,3 млн. дол.), Чехія (1 326 млн. дол.), Іспанія (1 574,7 млн. дол.), Нідерланди (1 786,3 млн. дол.), Угорщина (2 019 млн. дол.), Великобританія (2 024,6 млн. дол.), Франція (2 191,7 млн. дол.), Італія (3 437,1 млн. дол.), Польща (5 251,4 млн. дол.) та Німеччина (6 554,7 млн. дол.).

Зокрема, лівова частка українських товарів та послуг експортована до Угорщини (1 166 млн. дол.), Німеччини (1 903,5 млн. дол.), Італії (2 048,4 млн. дол.) та Польщі (2 424,3 млн. дол.). А імпортовано найбільше продукції та послуг з Італії (1 388,8 млн. дол.), Франції (1 621 млн. дол.), Польщі (2 827,1 млн. дол.) та Німеччини (4 651,2 млн. дол.) [13, с. 1].

Безперечно, представники малого та середнього бізнесу України зацікавлені в можливості отримання доступу до європейських ринків. Однак не варто

забувати про те, що ринок Євросоюзу є найбільш захищеним ринком світу. Йому притаманні складна структура ставок ввізного мита, значна кількість специфічних та комбінованих ставок, наявність системи вхідних цін. Саме тому українських виробників спіткає низка труднощів (рис. 2).

Не варто забувати й про те, що середній рівень діючого ввізного мита Європейського Союзу для товарів харчової промисловості та аграрного сектору становить 19,8%, в Україні цей показник складає тільки 9,2%. Лібералізація торгівлі продукцією охоплює приблизно 97% української товарної номенклатури [4, с. 1]. Згідно з домовленостями України та ЄС протягом 3–7 років Євросоюз повинен повністю знизити ввізні мита для нашої держави. Україна ж протягом перехідного періоду (3–10 років) також повинна частково або повністю знизити ввізні мита для продукції з ЄС (табл. 4).

На основі табл. 4 можна відзначити те, що протягом першого року дії зони вільної торгівлі ЄС ввів для України нульові ставки ввізного мита приблизно на 89,4% товарної номенклатури. Для найбільш чутливої для Євросоюзу продукції (мед, гриби, солод, цигарки, певні види м'ясної продукції, молочна продукція тощо) Україні було відкрито безмитний доступ до ринку в рамках безмитних тарифних квот.

13 червня 2017 року в Страсбурзі під час трьохсторонніх перемовин між ЄС, Європейською комісією та Мальтійською комісією в Раді ЄС відбулося встановлення таких річних квот для певних видів продукції, однак варто підкреслити те, що встановлені квоти на деякі позиції є суттєво нижчими порівняно з тими, які є вигідними для вітчизняних виробників [15, с. 1; 16, с. 1], такі як томати – 3 000 т (пропонувалося 5 000 т); мед – 2 500 т; пшениця – 65 тис. т (пропонувалося 100 тис. т); кукурудза – 625 тис. т (пропонувалося 650 тис. т); ячмінь – 325 тис. т (пропонувалося 350 тис. т); виноградний сік (500 т); овес (4 тис. т); певні види круп (7 800 т) [5, с. 1; 17, с. 1].

Таблиця 3

Зовнішня торгівля товарами та послугами України з ЄС у 2015–2016 роках

Показники	2016 рік	2015 рік	Сальдо торгового балансу за 2016/2015 роки	
			млн. дол.	%
ЗТО всього по Україні	90 547,5	89 231,3	1 316,2	101,5
ЗТО з ЄС	35 923,2	33 243,1	2 680,1	108,1
Питома вага у загальному обсязі	39,67%	37,25%		
Експорт всього з України	45 994,2	46 647,9	-653,7	98,6
Експорт до ЄС	16 448,5	15 287,1	1 161,4	107,6
Питома вага у загальному обсязі	35,76%	32,7%		
Імпорт всього до України	44 553,3	42 583,4	1 969,9	104,6
Імпорт з ЄС	19 474,6	17 956,1	1 518,9	108,5
Питома вага у загальному обсязі	43,71%	42,2%		
Сальдо всього по Україні	+1 440,9	+4 064,5	-2 623,6	
Сальдо з ЄС	-3 026,1	-2 668,9	-357,2	

Джерело: побудовано на основі даних Держстату [7, с. 1]; Представництва України при Європейському Союзі та Європейському співтоваристві з атомної енергії [13, с. 1]

Ці скорочення спричинені чутливістю сільськогосподарського сектору низки країн-членів ЄС до українського експорту. Також під час переговорів основний акцент зроблено на боротьбі зі значним рівнем корупції в Україні, що є однією з основних умов виділення торгових преференцій нашій державі. Крім того, продукція, що вивозиться з території, захопленої сепаратистами, підлягатиме додатковому контролю. Зазначені преференції введені на період до трьох років у вигляді доповнень до Угоди про ПЗВТ. Додатковим фактором, який вплинув на прийняття рішення щодо збільшення квот для українських товарів, є шкода, яку завдали європейським виробникам санкції проти Російської Федерації.

Звісно, таке збільшення квот є незначним. Однак позитивним фактором для України має слугувати те, що після набуття чинності додатковими торговельними преференціями загальний обсяг квот складе від 20% до 200% від традиційних обсягів імпорту до ЄС продукції вітчизняних товаровиробників [18, с. 1]. Щодо квот на зернові культури, то варто зазначити, що загальний обсяг зернових культур експортується до ЄС за ставкою увізного мита в 0%. Саме тому надані нам квоти є меншими від сумарного обсягу поставок, оскільки експорт України здійснюється з нульовою ставкою та поза рамками тарифних квот. На нашу думку, квоти на зернові культури слугують для України «рятувальними жилетами». Отже, на наш погляд, з урахуванням думки не лише вітчизняних експортерів, але й європейських імпортерів цю ситуацію можна вважати вигідною для обох сторін (табл. 5).

Щодо преференцій на промислову продукцію, то, на жаль, вона займає невелику долю в імпорті Євро-

союзу, а саме від 2% до 20%. Якщо враховувати дані української статистики, можна сказати, що показник складає від 20% до 90%. Це свідчить про неправдиві та некоректні статистичні дані, які відмінні від реальності. Нині вітчизняні виробники використовують лише двадцять шість тарифних квот в межах доступних сорока [20, с. 1].

Крім цього, ЄС відхилено пропозицію на встановлення додаткових квот на сечовину, яка використовується у виробництві добрив, а також скасовано мита на певні види промислової продукції, такі як добрива, взуття, барвники, алюміній, мідь та телевізійне (звукзаписувальне) обладнання. Раніше мита на ці позиції коливались у межах 3–17%. Незважаючи на скорочення квот на деякі позиції, все ж таки необхідно звернути увагу на той факт, що станом на середину червня 2017 року наша держава майже повністю вибрала квоти на деякі позиції за принципом «перший прийшов – перший обслуговується» (солід, ячмінь, пшенична клейковина, ячмінне борошно та гранули); на 50% вибрала квоти на молочні пасти, вершкове масло, м'ясо птиці та напівфабрикати з м'яса птиці; повністю вибрала квоти на експорт цукру, меду, кукурудзи, кукурудзяного борошна та гранул, ячмінної крупи та борошна, оброблених томатів, виноградного та яблучного соків, пшениці м'якої, пшеничного борошна та гранул [21, с. 1].

1 жовтня 2017 року відбулось набуття чинності Регламентом 2017/1566 Європейського Союзу про надання нашій державі додаткових торговельних преференцій. Загалом цього року для 18 видів продукції вітчизняного аграрного сектору відбулося планове зростання обсягів імпортованих тарифних квот.

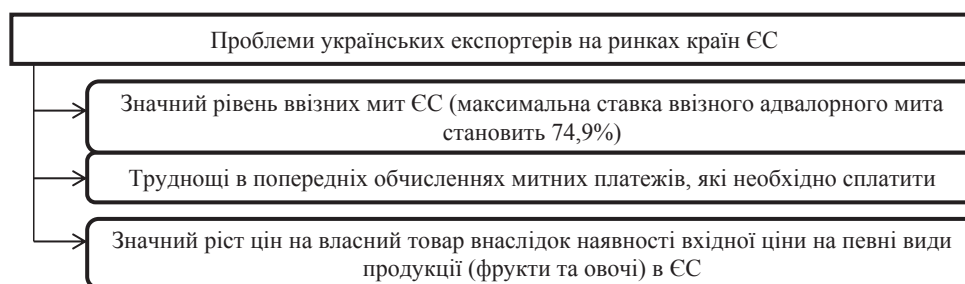

Рис. 2. Проблеми, з якими зіштовхуються українські виробники під час виходу на ринки країн ЄС

Джерело: побудовано на основі джерела [4, с. 1]

Таблиця 4

Тарифна лібералізація української продукції

Термін	С/г товари (групи УКТЗЕД 01-24)	Промислові та перероблені с/г товари (групи УКТЗЕД 25-97)	Всього згідно з митним тарифом
Чинна тарифна лібералізація	19,8	3,9	7,6
Тарифна лібералізація з моменту набуття чинності Угодою про асоціацію з ЄС	0,6	0,5	0,5
Одинадцятий рік тарифної лібералізації	0,24	0	0,05

Джерело: побудовано на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [14, с. 1] та джерела [4, с. 1]

Переваги торгівлі продукцією, на яку надані преференції ЄС для України

Харчова продукція аграрного сектору	Характеристика на торгівлю продукцією
Мед	У 2016 році квота на мед в рамках ЗВТ становила 5 тис. т. При цьому до ЄС експортовано 36,8 тис. т (19% загального імпорту меду до ЄС). Крім цього, згідно з преференціями, щорічна квота збільшиться додатково на 2,5 тис. т.
Оброблені томати	Імпорт з України становить 10% від загального імпорту ЄС. З урахуванням квоти в межах ЗВТ у 10 тис. т додаткова квота в межах ДТП складе 3 тис. т.
Овес	У 2016 році за квоти в 4 тис. т до ЄС експортовано 4,8 тис. т (53% від загального обсягу). Пропозиція надання квоти в розмірі 4 тис. т в межах ДТП досить перспективна, оскільки значно перевищує звичні для України обсяги експорту до Євросоюзу.
Пшениця	У 2016 році імпорт до ЄС склав понад 1,1 млн. (приблизно 31% від загального обсягу імпорту до Євросоюзу). ДТП надала щорічну квоту в 65 тис. т.
Кукурудза	Частка імпорту з України станом на 2016 рік становить 57% за наявної квоти у 2016 р. в межах ЗВТ розміром 400 тис. т, а також в межах ДТП у 450 тис. т. У 2017 році Україна отримає додаткову квоту в 625 тис. т.
Ячмінна крупа та борошно	У 2016 році експорт до ЄС склав 17 тис. т (36,8% від загального обсягу). За наявної квоти в 2017 році в межах ЗВТ розміром у 6,6 тис. т надається квота в межах ДТП розміром 7,8 тис. т.

Джерело: побудовано на основі джерела [19, с. 1]

Паралельно з цим вже на такі позиції українських товарів агровиробників діють квоти з 14 жовтня 2017 року: борошно, мед, виноградний сік, ячмінна крупа, оброблені томати, овес [22, с. 1].

1 січня 2018 року розпочнеться дія додаткових преференцій на ячмінь, пшеницю та кукурудзу, а також передбачена модифікація тарифних квот щодо їх збільшення на цілу низку українських аграрних та харчових товарів. На перспективу для української продукції аграрного сектору та харчової промисловості передбачено модифікацію тарифних квот, відповідно до якої відбуватиметься їхнє збільшення один раз на п'ять років (на 10%) [22, с. 1].

Проаналізована інформація свідчить про значну перспективність торговельної співпраці з ЄС завдяки наданню Євросоюзом Україні тарифних квот. Однак є й інший бік медалі. Квоти слугують так званими відкритими дверима для всіх виробників, що прагнуть потрапити на перспективний ринок ЄС, вихід на який можливий лише за умов дотримання встановлених правил та основних стандартів, що унеможливило будь-які махінації.

Є чотири ключові аспекти виходу продукції українського виробника на європейський ринок (рис. 3).

Згідно з наведеними фактами продукція українського виробника має бути виготовлена з дотриманням належних стандартів та вимог ЄС. Саме та продукція, що відповідає європейським вимогам, є конкурентоспроможною на ринку країн ЄС. Однак вітчизняним виробникам, окрім дотримання європейських гармонізованих стандартів та випробування продукції в Україні, необхідно отримати законний сертифікат. Крім цього, їм слід одержати сертифікат в європейських органах, якщо ця умова є необхідною згідно з директивами ЄС на відповідний вид продукції. З урахуванням того, що в Україні цілком легально можна отримати подібні

документи без проведення жодного лабораторного дослідження, ця вимога аж ніяк не стає на заваді українським експортерам, які за будь-яку ціну прагнуть вивести власну продукцію на новий, європейський рівень, не турбуючись про її відповідність міжнародним стандартам.

Безперечно, набагато дешевше отримати такий сертифікат відповідності в державних інстанціях, де ніхто не змушуватиме проводити дослідження та перевірку якості продукції, аніж у спеціалізованій установі з власною лабораторією та персоналом. Два такі сертифікати матимуть однакову юридичну силу. Проте це ніяким чином не покращить якість продукції, а будь-яка перевірка інспекторами ринкового нагляду країн ЄС виявить усі порушення та невідповідність української продукції встановленим вимогам. За це передбачені значні штрафи, і такі незаконні дії обійдуться виробникам набагато дорожче, ніж дотримання усіх вимог виготовлення конкурентоздатної продукції.

Не варто забувати про шкоду, завдану такими діями іміджу нашої держави в очах європейського співтовариства, а також про можливі наслідки. Річ в тім, що боротьба з корупцією та успішне її подолання є одними з ключових вимог ЄС до України, а саме такі дії вітчизняних виробників-експортерів можуть трактуватися Європою як неспроможність українського суспільства ефективно подолати цю проблему та встановити в Україні загальноєвропейські цінності, що може негативно позначитись на вирішенні питання євроінтеграції нашої держави.

Ще однією причиною, яка, на нашу думку, нівелює економічну вигоду від отримання квот, є застаріле законодавство. Наша держава потребує прийняття технічних регламентів приблизно на два десятки видів нехарчової продукції. Нині охоплено тільки 24 сектори промислової продукції з визначе-

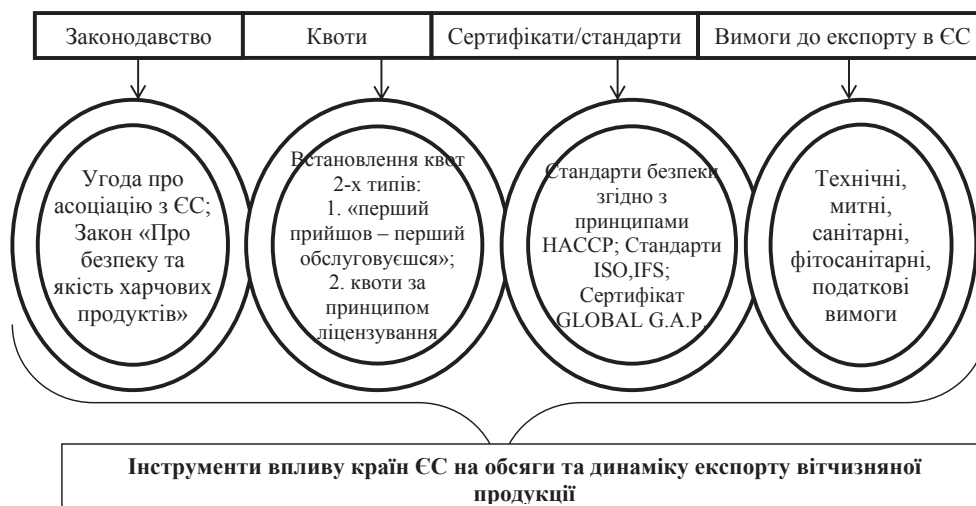

Рис. 3. Фактори, що забезпечують вихід українських виробників на ринки країн Європейського Союзу

Джерело: складено на основі даних Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [23, с. 1]

них додатками до Угоди про асоціацію 27 секторів [13, с. 1].

Ще однією перепоною на шляху вітчизняних виробників до ринків країн ЄС є стандарти, дотримання яких вимагає грандіозних зусиль, часу, а також коштів. В результаті більшість виробників виходить на європейський ринок тільки як постачальники сировини або напівфабрикатів для підприємств ЄС.

Як виявляється, одним із вирішень проблеми виходу українських експортерів промислової продукції є підписання Угоди про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products), згідно з якою передбачається встановлення відповідності технічних стандартів, регламентів та методів оцінки законодавству ЄС з перспективою подальшого взаємного визнання сертифікатів відповідності [24]. Це означає виконання нашою державою всіх зобов'язань у сфері технічного регулювання. Після цього необхідно ініціювати створення перевіряючих та контролюючих органів від ЄС для оцінки рівня відповідності українського регулювання кожного окремого сектору економіки європейським стандартам.

Висновки. Підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС та надання автономних торговельних преференцій не сприяли значному збільшенню українського експорту до країн-членів співтовариства через несприятливу кон'юнктуру світових товарних і сировинних ринків, падіння рівня світових цін, нестабільну політичну ситуацію та воєнні дії на Сході, що призупинили діяльність експорто-орієнтованого металургійного виробництва на Донбасі, зтягнули глибоку системну економічну кризу, несприятливий для суб'єктів малого та середнього

бізнесу інвестиційний клімат, недосконалість системи валютного регулювання, неконтрольоване коливання валютних курсів, відсутність фінансової підтримки експортерів з боку держави, низьку конкурентоспроможність вітчизняного виробництва та існування нетарифних бар'єрів під час виходу на ринки країн ЄС.

Проблему підвищення ефективності співпраці України з країнами ЄС в рамках підписаної Угоди про асоціацію слід вирішувати перш за все всередині нашої держави. Адже протягом усіх років незалежності України спостерігалось скорочення високотехнологічного виробництва, не лише зникли потужні промислові об'єкти в галузях верстатобудування, радіоелектроніки, хімічної промисловості, металургії, але й переставали функціонувати цілі галузі. Україна поступово перетворювалась на постачальника сировини і напівфабрикатів, товарів з низькою доданою вартістю та незначним технологічним рівнем. Для подолання технологічного відставання Україні слід розробити комплексний підхід до відновлення виробничого потенціалу тих високотехнологічних галузей, де вона має певні виробничі та наукові досягнення, зокрема суднобудування, авіаційної та електронної промисловості.

Загалом на основі викладеного вище можна зробити висновок, що створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі з країнами ЄС відкриє перед Україною нові перспективи, сприятиме реформуванню вітчизняної економіки, дасть змогу поступово вивести національне виробництво на якісно новий рівень, оскільки ПВЗВТ не лише охоплює рух товарів та послуг, але й створює непрямі мультиплікативні економічні ефекти, що матимуть позитивні наслідки для української економіки загалом.

Список літератури:

1. Геєць В.М. Оцінка впливу Угоди про асоціацію /ЗВТ між Україною та ЄС на економіку України / за ред. В.М. Гейця, Т.О. Осташко, Л.В. Шинкарук. 2014. С. 3.
2. Кузнецова Л.І. Реалізація експортного потенціалу України на ринках ЄС у контексті проблем реформування системи сертифікації. С. 1–10. URL: http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2015/11/%D0%94%D0%BE%D0%A3%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D0%B8-%D0%B7%D0%84%D0%A1_%D0%9A%D1%83%D0%B7.pdf.
3. Романенко В.А., Лебедева Л.В. Зовнішня торгівля України з ЄС: тенденції, проблеми, перспективи. Економіка і суспільство. 2017. № 9. С. 71–77. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/11.pdf.
4. Микольська Н.Я. Тарифна лібералізація торгівлі з ЄС: відповіді на три головні питання. Європейська правда. 2015. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/10/7/7039189>.
5. Трофімцева О.В. Нові можливості для експорту в ЄС: які додаткові квоти має отримати Україна. Європейська правда. 2017. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2017/05/12/7065620>.
6. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=354d699d-4648-4112-a81a-919a80555fb7&tag=TendentsiiRozvitkuZovnishnoiTorgivliUkraini>.
7. Географічна структура експорту-імпорту товарів / Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. О приостановлении Российской Федерацией действия Договора о зоне свободной торговли в отношении Украины: Указ Президента Российской Федерации от 16 декабря 2015 года № 628. URL: <http://publication.pravo.gov.ru/Document/View/0001201512160035>.
9. Риженков М.В. Продуктове ембарго і скасування ЗВТ з Росією: яких втрат зазнає Україна. Економічна правда. 2015. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2015/12/22/573553>.
10. Про ставки ввізного мита стосовно товарів, що походять з Російської Федерації: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1146. 2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1146-2015-p>.
11. Населення Сполучених Штатів Америки / Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Населення_Сполучених_Штатів_Амери́ки.
12. Митний союз ЄАЕС / Вікіпедія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Митний_союз_ЄАЕС.
13. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському співтоваристві з атомної енергії. URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/ukraine-eu-trade>.
14. Тарифна лібералізація в рамках вільної торгівлі з ЄС (інфографіка) / Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. 2016. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=c6fa09d2-acbc-4ddb-9dc5-991e1f89d4f4&title=TarifnaLiberalizatsiiaVRamkakhVilnoiTorgivliZs-infografika>.
15. Губар О.М. З жовтня набудуть чинності нові торговельні преференції ЄС для України. DW. Політика і суспільство. 2017. URL: <http://www.dw.com/uk/з-жовтня-набудуть-чинності-нові-торговельні-преференції-єс-для-україни/a-40753488>.
16. Сидоржевський М.В. ЄС поступово збільшуватиме імпорتنі квоти на українські товари. DW. Економіка. 2017. URL: <http://www.dw.com/uk/єс-поступово-збільшуватиме-імпортні-квоти-на-українські-товари/a-40871058>.
17. Соколов С.П. Європарламент підтримав збільшення окремих квот для аграріїв України. DW. Політика й суспільство. 2017. URL: <http://www.dw.com/uk/європарламент-підтримав-збільшення-окремих-квот-для-аграріїв-україни/a-39081844>.
18. Микольська Н.Я. Нові торговельні преференції та нові завдання: як зміниться торгівля України та ЄС. Європейська правда. 2017. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2017/07/21/7068820>.
19. European Neighborhood Policy – East – international trade in goods statistics. Eurostat Statistics Explained. 2017. URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/European_Neighbourhood_Policy_-_East_-_international_trade_in_goods_statistics.
20. Трофімцева О.В. Квоти і не тільки: де Україна може наростити експорт до ЄС. Європейська правда. 2016. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/11/8/7057104>.
21. Інфографіка: Як Україна використовувала квоти на експорт в ЄС у 2016 році. Business Views. 2017. URL: <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/jak-ukrajina-vikoristovuvala-kvoti-na-eksport-v-jes-u-2016-roci-1631>.
22. Трофімцева О.В. Імпорتنі тарифні квоти ЄС будуть планово збільшуватись для 18 українських товарних груп протягом 5 років // Міністерство аграрної політики та продовольства України. 2017. URL: <http://www.minagro.gov.ua/node/24753>.
23. FAQ з питань функціонування вільної торгівлі між Україною та ЄС // Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. 2017. URL: <http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b142801e-b932-4207-aea9-df3728dad379&title=FaqZPitanFunktsionuvanniaVilnoiTorgivliMizhUkrainoiuTas>.
24. Countries and regions. Ukraine. European Commission. 2017. <http://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/countries/ukraine>.